

Nijedno dete ne sme da bude isključeno

Inkluzija je uvedena pre više od decenije u Srbiji, i jedan je od načina za ostvarivanje prava deteta. Unapređen je zakonodavni okvir, kreirani su mehanizmi na nivou škole, ojačane institucije. Sve je to uticalo da poslednji podaci pokazuju da je smanjen broj učenika u posebnim odeljenjima i školama za učenike sa smetnjama, i istovremeno njihov broj povećan u redovnim školama, gde se obrazuju po individualnom obrazovnom planu

Pišu Zorica Marković i Ana Mitić

U ruralnoj, veoma siromašnoj oblasti Južne Afrike nije bilo specijalne škole za decu sa smetnjama u razvoju i mališani su imali dve opcije: ili da idu u regularnu školu ili da ostanu kod kuće. Direktorica jedne škole odlučila je da to promeni. Verovala je da je njen zadatak da se sva deca u zajednici obrazuju. Pitala se šta su prepreke da sva deca pohađaju školu. Jedna je bio transport. Vozači taksi autobusa, koji je tamo dominantan vid prevoza, nisu želeli da voze decu u invalidskim kolicima jer im je to oduzimalo vreme, a drugi problem je bio što bi naplaćivali duplo -- jednu kartu za invalidska kolica i drugu za dete. Direktorica je odlučila da pronade rešenje. Zasadila je školsku baštu povrćem, pozvala sve vozače taksija na sastanak i rekla im: „Vi ćete voziti moju decu, a mi ćemo vam dati povrće iz bašte. I tako je i bilo.“

Ovu priču ispričala nam je Elizabet Volton, profesorka u oblasti specijalnog inkluzivnog obrazovanja na Univerzitetu u Notingemu i članica Unesco foruma za obrazovanje nastavnika za različitost i razvoj, tokom posete Srbiji zbog Međunarodne Unicefove konferencije o inkluzivnom obrazovanju, kao dobar primer kako sva deca mogu da pohađaju školu. „Ono što je dobro u ovoj priči je što je neko prihvatio izazov i našao rešenje koje ne postoji ni u jednom zvaničnom dokumentu. Priče o ljudima uključenim u inkluziju su priče onih koji su kreativni i koji ne sede i pričaju kako nemaju novca da učine više“, dodaje Elizabet.

Inkluzija je uvedena pre više od decenije u Srbiji, i jedan je od načina za ostvarivanje prava deteta. Unapređen

je zakonodavni okvir, kreirani su mehanizmi na nivou škole, ojačane institucije. Sve je to uticalo da poslednji podaci pokazuju da je smanjen broj učenika u posebnim odeljenjima i školama za učenike sa smetnjama, i istovremeno njihov broj povećan u redovnim školama, gde se obrazuju po individualnom obrazovnom planu.

Na Unicefovoj međunarodnoj konferenciji o važnosti inkluzivnog obrazovanja navedeno je da ono nikada ne može da bude uvedeno izolovano, i da podrazumeva transformaciju celokupnog obrazovnog sistema i načina na koji je rad u školama organizovan. Takođe, nastavnici moraju da ulažu u svu decu i da ih podržavaju. Sama inkluzija podrazumeva da sva deca uče zajedno u istoj školi i da niko ne sme da bude isključen. „Isključenost dece sa smetnjama u razvoju iz sistema obrazovanja je do te mere loša da se ne može ni proceniti ‘cena’ koju jedno društvo zbog toga plaća“, ističe Elizabet Volton.

„Postoji ekonomski trošak toga što deca sa smetnjama u razvoju ne pohađaju škole jer ne mogu da žive samostalno, da budu ekonomski nezavisni i rade, ali je još veći trošak za nas kao ljudska bića u tome kako se ophodimo prema onima koji su slabi ili koji ‘ne pripadaju’ -- to nam oduzima ljudskost. Zato ne mislim da je najbolji argument za inkluziju u obrazovanju da bi neko bio ekonomski nezavisan, jer mnogi i neće. Ljude ne obrazuješ da bi bili ekonomski nezavisni već zato što su ljudska bića“, kaže Elizabet Volton.

Tri su ključna razloga zbog čega je inkluzivno obrazovanje važno: ekonomski, obrazovni i društveni. Sva deca uče



Ako je cilj opšteg obrazovanja da pripremi decu za život posle škole, i za ostatak života, onda je važno da ih škole pripreme za tu situaciju najbolje što mogu. To je dvostruki benefit. I za decu koja nemaju posebne potrebe, i koja se upoznaju sa decom različitom od njih, kao i za decu koja imaju te potrebe, i koja postaju prihvaćena rano u svom životu

Rob Vebster, vanredni profesor Centra za inkluzivno obrazovanje

delotvornije, ekonomičnije je, i doprinosi inkluzivnijem društvu.

Inkluzija ne utiče samo na decu sa smetnjama, već i unapređuje obrazovanje za svu decu. Promoviše uzajamno razumevanje, smanjuje predrasude i jača socijalnu koheziju. Omogućava deci da steknu potrebne kompetencije i da doprinosu ekonomskom i društvenom razvoju zajednice. Tada deca sa potrebama, ukoliko ostvare pravo na obrazovanje, ostvaruju i druga prava.

Rob Vebster, vanredni profesor Centra za inkluzivno obrazovanje, Instituta za obrazovanje na Univerzitet-skom koledžu u Londonu, kaže da je inkluzija posebno važna ne samo za decu sa potrebama ili ranjivu decu već i za svako dete i svakog roditelja.

„Inkluzija u obrazovanju je vrlo poželjna jer želimo da ta deca imaju život, život van svojih kuća, da se socijalizuju, da idu u škole sa drugom decom. Ako je cilj opšteg obrazovanja da pripremi decu za život posle škole, i za ostatak života, onda je važno da ih škole pripreme za tu situaciju najbolje što mogu. To je dvostruki benefit. I za decu koja nemaju posebne potrebe, i koja se upoznaju sa decom različitom od njih, kao i za decu koja imaju te potrebe, i koja postaju prihvaćena rano u svom životu, i to smanjuje šanse da u kasnijem susretu sa realnim svetom budu isključena.“

On dodaje da inkluzija jako menja stav drugih prema oso-

bama sa posebnim potrebama i da je zbog toga veoma važna izloženost u što ranijem dobu. „Što se više primenjuje inkluzija, što je više posvećenosti tome kao ideji, učestvovanju, to više dece sa poteškoćama dolazi u škole i učestvuje. Možda najbolji način da to ljudi usvoje jeste da ih izložite tome, da se stalno razgovara o tome i o njihovim benefitima.“

Posebno se osvrnuo na iskustva Velike Britanije u procesu uvođenja pedagoških asistenata u obrazovni proces. Vebster smatra da je isto tako važno obučavati učitelje i nastavnike, još na univerzitetima, zatim u praksi, i što ranije ih izložiti deci sa posebnim potrebama da bi znali kako da se ophode i rade sa njima. „Učitelji su najvažniji u školi apsolutno, a roditelji kod kuće u ovoj priči i obrazovanju. U pitanju je kvalitet učenja i onoga što

učitelji rade i uče na časovima, i oni su ključ jer će tako videti progres, a dobiće i podršku asistenata.“

Kako se u Srbiji povećava broj učenika koji se obrazuju sa svojim vršnjacima, raste je potreba za dodatnom podrškom učiteljima i nastavnicima. Zato je angažovan određeni broj pedagoških asistenata, i do kraja godine u školama će ih biti 225.

Ipak, još mnogo toga ima da se uradi kada je inkluzija u pitanju, posebno na dostupnosti i kvalitetu obrazovanja u najranijem uzrastu, jer ono ima najveći potencijal za smanjivanje razlika, kao i u povećavanju razumevanja inkluzivnog obrazovanja.